

němž nebudu mít čas na hlouposti...«), 2. vedlejší věta indikativní je nahrazena konjunktivní («Nemysli, že se to podobá škole» — »... že by se to podobalo škole«), 3. imperativ je nahrazen konjunktivem («Kázal pastýři: zatrub!» = »... aby zatroubil«), 4. konjunktiv je nahrazen indikativem modálního slovesa («Kázal pastýři, že má zatroubit«).

V dodatku o ruském konjunktivu aplikuje Bech obecné principy, vyložené v české části, na ruštinu a všimá si některých jejích zvláštností (infinitivu nutnostního a větší frekvence modálních adjektiv).

Třebaže svou koncepcí, záměrně odhlížející od významové stránky, a svou metodickou jednostranností může nám Bechova studie — spíše než vzorem — být výstrahou, kam zavádí metafyzické odtrhování jazyka od myšlení a od skutečnosti, nelze jí na druhé straně upřít, že pokud jde o formální vztahy modů ve větých celcích, přináší i ona leckteré cenné postřehy, které při správné aplikaci mohou prohloubit a zjemnit všestrannou vědeckou analýzu těchto složitých otázek.

Jiří Kraus

K OTÁZCE SAMOSTATNOSTI PŘÍVLASTKU

Každý, kdo měl příležitost prodírat se abstraktními výklady dánského lingvisty L. Hjelmsleva, sáhne jistě se zájmem po práci, jejíž titul ukazuje na větší konkrétnost.¹⁾

Latinskému *opera virorum omnium bonorum veterum* odpovídá anglické *all good old men's works*. Otázka, kterou si autor položil, zní: (I) Charakterizuje genitiv plurálu, vyjádřený v latinském příkladu čtyřikrát, každý nominální základ zvlášť, anebo (II) charakterizuje přímo celé přívlastkové syntagma (junkci)? Označme-li základy písmeny *a, b, c, d*, genitiv *x* a plurál *n*, lze I. řešení formulovat jako $anx + bnx + cnx + dnx$ a II. řešení jako $(a + b + c + d)nx$. Jak je tomu v příkladě anglickém, zbývá tu opravdu jen II. řešení?

Odpověď hledá Hjelmslev v případech relativní samostatnosti přívlastku, jako lat. *consules designati, consules designatos* (tvar adjektiva

je určen kontextem širším, než je přívlastkové syntagma), *canis albus, canis alba*, rus. *добрая жена, добрый староста*, srov. i čes. *drahý choť, drahá choť, dobrá žena, dobrý předseda* (tvar adjektiva je určen sémanticky). Rozbor těchto a podobných případů vede autora k I. řešení. Pro angličtinu z toho vyplývá tento závěr, prý nejpravděpodobnější: i tu existuje shoda přívlastku se substantivem, přívlastek však vyhovuje jejím požadavkům jedinou formou, kterou má, tj. úplným synkretismem (homonymií) forem pádu a čísla, které jsou jinak rozlišeny u substantiva.

Nehledě na tento závěr, který by mohl působit dojemem slovní hříčky, je zbývajících 12 stran četbou zajímavou a podnětnou. Upozorníme na některé myšlenky: U paradigmát flexivního typu rozeznává Hjelmslev dva případy: 1. *systemes particuliers* — jednotlivá paradigmata jsou vyznačena jistým, od ostatních odlišným synkretismem (např. v lat. vzor *femina*, kde *-ae* je gen. dat. sg., nom. pl., *servus*, kde *-o* je dat. abl. sg.), 2. *classes lexicales* — jednotlivá paradigmata jsou vyznačena zvláštními koncovkami, synkretismem se však neliší (např. rus. časování — P. N.). — Liší pak mezi shodou (*accord*) a asymetrickou shodou (*concordance*, tj. shodou, při které adjektivum i substantivum patří k různým dílčím systémům, např. lat. gen. sg. *nautae boni*, dat. sg. *nautae bono*, abl. sg. *nauta bono*). — Upozorňuje na to, že mnoho ide. jazyků, starých i některých nových, nemá deklinační formy vyhrazené jen adjektivům (např. němčina má i substantiva typu *der Beamte, das Deutsche*, ruština typu *портной*, srov. i čes. *vrátný, výchovně*).

Jak se v závěru výslovně podotýká, shrnuje stať výsledky výzkumů podniknutých již koncem let dvacátých a řadí se tedy k Hjelmslevovým starším pracím (o pádech, gramatických morfémech, rekcí aj.). Překvapuje nás, že autor nenavázal při jejím konečném zpracování přímo na svůj základní spis teoretický *Omkring sprogteoriens grundlaeggelse* z r. 1943, přístupný nyní v anglickém překladu F. J. Whitfielda.²⁾

Paул Novák

¹⁾ Louis Hjelmslev, *Sur l'indépendance de l'épithète*, Hist. Filol. Medd. Dan. Vid. Selsk. 36, no. 5 (1956), 16 s.

²⁾ *Prolegomena to a theory of language*, Supp. to IJAL Vol. 19, No. 1, January 1953.